

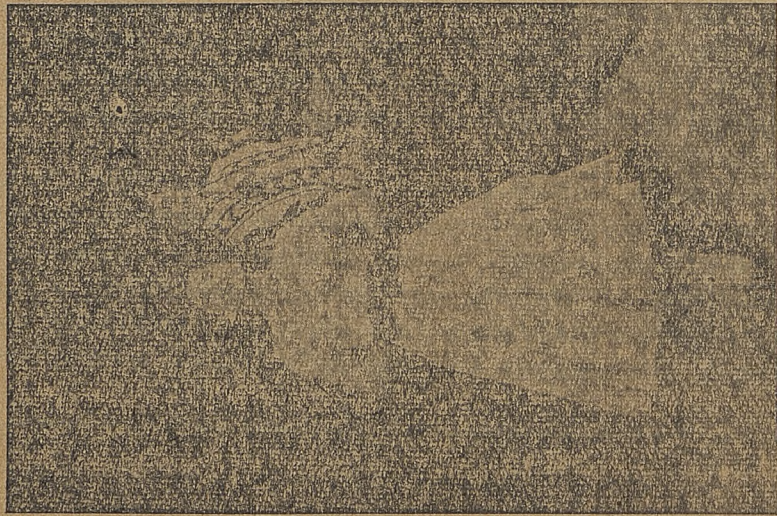
N I C O D O S T A L

C L I V I A

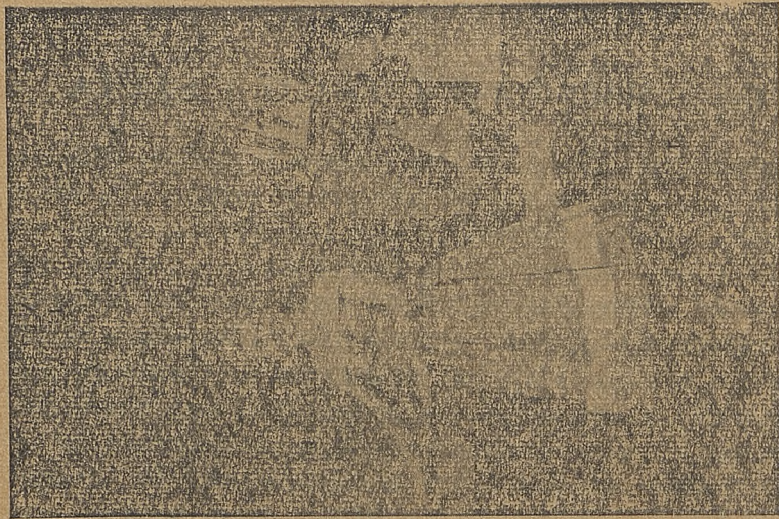
NICO DOSTAL I JEGO CLIVIA

Maestro Nico Dostal mieszka obecnie w Kolonii (N.R.F.). Obecnie, gdyż przez wiele lat mieszkał w Berlinie. Ma 65-ty rok życia, urodził się bowiem 27 listopada 1895 roku. Zapewne przyjmuje on z zadowoleniem, nadchodzące co pewien czas wiadomości z Polski, że ten lub ów teatr muzyczny wystawia jego operetkę p.t. „Clivia”. — Obok Gliwic i Wrocławia ogląda ją obecnie Kraków, a nie jest wykluczone, że i pozostałe polskie operetki zainteresują się nią również. Skąd się bierze to niespodziewane zainteresowanie naszych muzycznych teatrów — „Clivią”? Właściwie jest to już druga fala sukcesów tej operetki w Polsce — można by powiedzieć „druga młodość” pupilki Dostala. Pamiętam, że operetkę tę wystawiano już u nas — przed wojną, a o wyjątkowej jej popularności świadczyć może m. in. fakt, że już bodaj w roku 1937 mieliśmy w handlu płyty gramofonowe z nagraniami fragmentów „Clivii”. Istnieje też nagranie wiązanki melodii z tej operetki w wykonaniu orkiestry, chóru i solistów operetki berlińskiej, gdzie zresztą odbyła się jej prapremiera — 23 grudnia 1933 roku. Na skutek sukcesów, jakimi się „Clivia” cieszyła już w latach przedwojennych, powstał projekt nakręcenia jej jako długometrażowego filmu dźwiękowego, ale planu tego — nie zrealizowano.

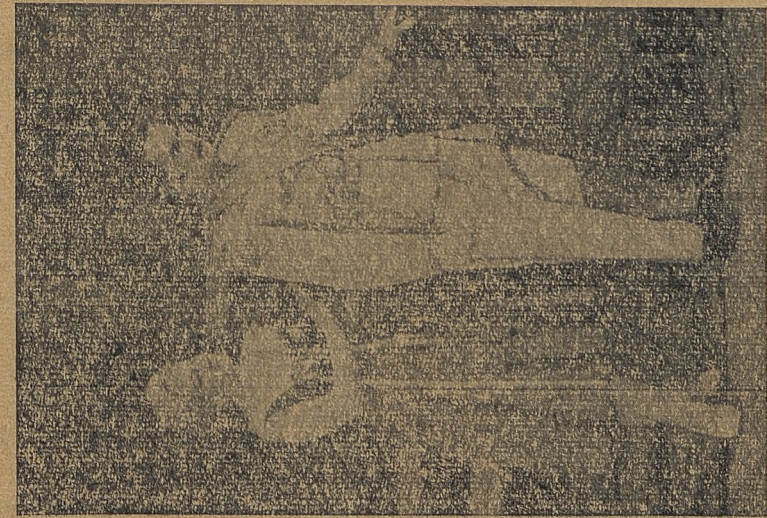
W jednym z dziennikarskich wywiadów powiedział Dostal o sobie: „urodziłem się — jak przystało prawdziwemu operetkowemu kompozytorowi — pod Wiedniem, w miejscowości Kornenburg”... Twórczość operetkowa Dostala należy jednak nie do operetki wiedeńskiej, austriackiej, a do berlińskiej, niemieckiej. Dość ciekawe są koleje życia Dostala, niewątpliwie

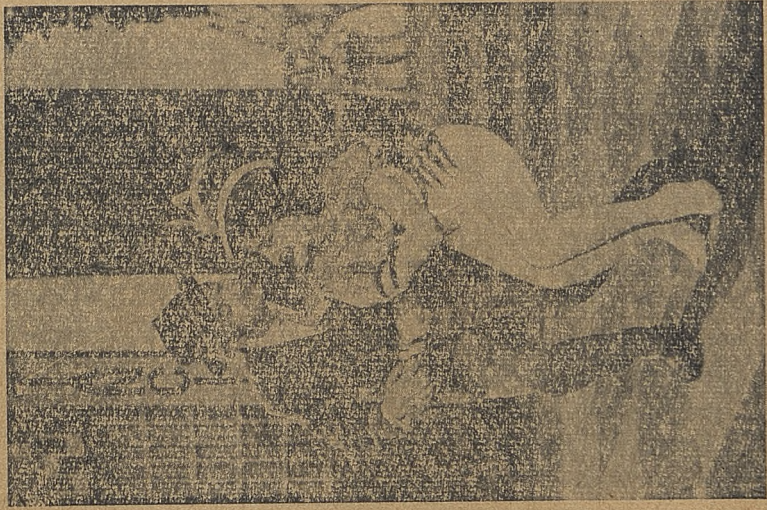
Iwona Borowicka (Clivia), Janusz Żelobowski (Juan)

Celina Karpńska (Clivia), Roman Węgrzyn (Juan)

Maryla Pączyńska (Jola), Roman Węgrzyn
(Juan)

Elżbieta Woderka (Jola), Kazimierz Ro-
gowski (Leho)

ciekawsze niż byśmy się tego spodziewali. Kiedyś poproszono kompozytora, aby przy okazji bodaj 50-lecia swoich urodzin, skreślił swoje „curriculum vitae”. Oto co w tej enuncjacji napisał on m. in.: „Rodzice moi nigdy nie interesowali się muzyką — zawodowo. Ale mnie od dziecka ciągnęło coś do muzyki, natrafiło to na opór moich rodziców. Życzeli sobie oni widzieć mnie prawnikiem, sędzią albo adwokatem... Szkołę średnią i maturę otrzymałem w gimnazjum w Linzu. Mało interesowałem się przyszłymi moimi studiami — wolałem czas poświęcać muzyce. Znalazłszy się na Uniwersytecie w Wiedniu również dawałem pierwszeństwo dorywczym studiom muzycznym, które przedkładałem ponad tzw. pandekta czyli zbiory ustaw prawa rzymskiego... Życzliwi mi przyjaciele poradzili mi, ażebym radykalnie zmienił kierunek i wstąpił do Państwowej Akademii Muzyki Kościelnej, znajdującej się w mieście Klosternenburg. Tej szkole zawdzięczam moje wykształcenie w zakresie nauki harmonii i kontrapunktu. Wybuch I Wojny Światowej był równocześnie zakończeniem moich studiów muzycznych. Po latach służby na froncie — w roku 1918 znalazłem się w sytuacji, w której przyjąłem engagement dyrygenta orkiestry najpierw w Insbrucku, później w Salzburgu i Wiedniu — aż w 1923 r. znalazłem się w Berlinie.” — Przemilczał w tej autobiografii Dostal to, że już w latach pobytu w owej Akademii w Klosternenburgu poświęcał wiele czasu na komponowanie. Ale była to wyłącznie muzyka religijna, a nawet kościelna... Motety, graduały, responsoria i całe msze pochodzą z tych czasów. Nagle — ni stąd ni zowąd opuszcza Dostal dotychczasowe miejsce swego pobytu, paląc za sobą wszelkie mosty, biorąc całkowity rozbrat z muzyką kościelną i poświęcając się bez reszty świeckiej, rozrywkowej. —

Początkowo opracowuje atrakcyjne „wiązanki operetkowe” różnych kompozytorów, które od razu zdobywają mu uznanie. Znalazłszy się w Berlinie, gdzie zetknął się z niemałą i to poważną konkurencją, wkrótce siłą swego talentu kapelmistrza i aranżera wysuwa się na plan pierwszy... Przełamawszy opory — postanawia wystąpić na szeroką widownię jako kom-

pozytor operetkowy. I oto pierwszą jego operetką jest właśnie „Clivia”, która mu przynosi wiele więcej aniżeli się może sam spodziewał.

Krytyka wita w nim kompozytora utalentowanego, co prawda już nie młodego, bo 38-letniego, niemniej rokującego duże nadzieje. Spełniły się one raczej tylko częściowo, gdyż następne jego operetki — każda w swoim rodzaju też wartościowa muzycznie — „Clivii” już nie zaćmiły.

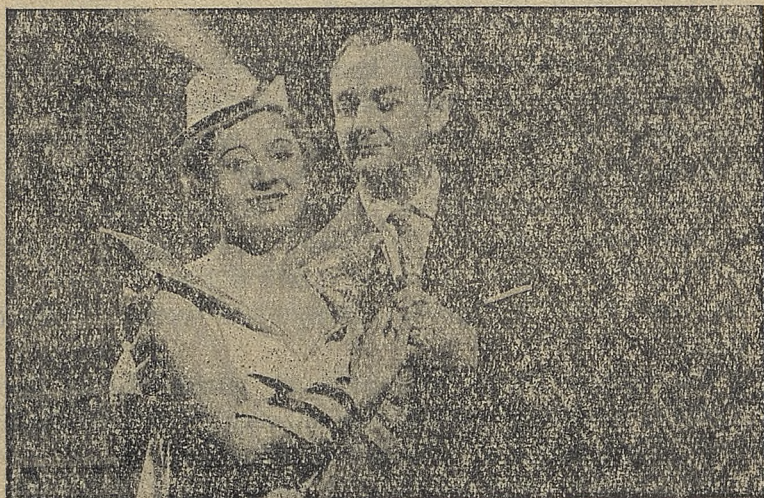
Były nimi: „Wielce Ukochana” (1934 Lipsk), „Księżniczka Nefretete” (1935 Kolonia), „Extrablätter” (1936 Brema), „Monika” (1937 Stuttgart) i „Węgierskie wesele” (1939 Stuttgart).

Po wojnie Dostal skomponował jeszcze dalsze operetki: „Doktor Eisenbart” (1952 Norymberga), „Trzecie Życzenie” (1954 Norymberga) i „Manina” (1956 Berlin).

Przez całe życie nie tał, że jego celem jest: „wzruszyć dusze i serca słuchaczom swą muzyką”. —

Mówiąc szczerze — melodie Dostala przemawiają zarówno swoją prostotą jak i niewymuszoną szczerością, a przy tym łatwo wpadają w ucho... zasługując w ten sposób na pamięć i „sympatię”. —

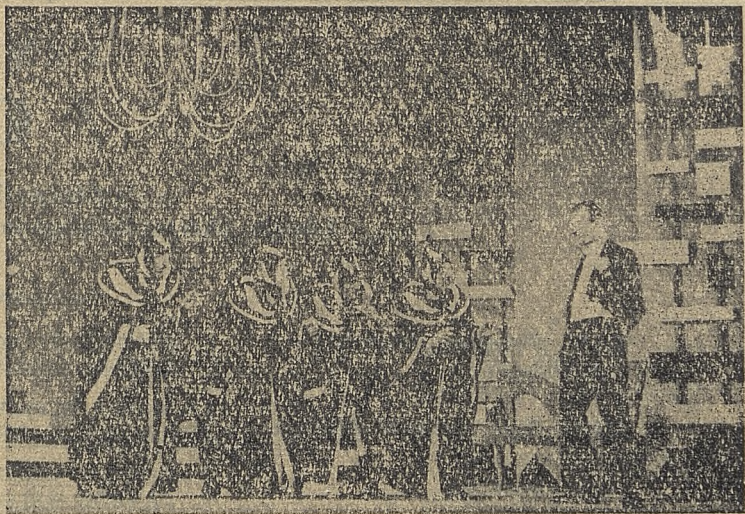
Bolesław Busiakiewicz

Maryla Pączyńska (Jola), Kazimierz Rogowski (Lelio)

Anatol Wroński (Potterton), Stanisław Romanek (Caudillo)

Anatol Wroński (Potterton), Ryszard Gondek, Marian Paślowski,
Tadeusz Chojnacki, Mieczysław Gaczol (spiskowcy)

Włodzimierz Kotarba (Kasulka), Barbara Jaskólska, Izabella Kruczkowska,
Barbara Krzesińska, Teresa Dzięglówna, Alicja Bielakowska,
Alicja Ekstein (Amazonki)

NICO DOSTAL CLIVIA

Operetka w trzech aktach z prologiem

Libretto Charles Amberga w przekładzie Krystyny Chudowolskiej i Józefa Talarczyka

O S O B Y:

(Obsada podana w kolejności alfabetycznej)

E. W. Potterton, finansista z Chicago	{	STANISŁAW HOLLY ANTONI WOLAK	Valdivio, inspektor policji	{	ANDRZEJ GALOS RYSZARD GONDEK ZYGMUNT MILKOWSKI
Clivia Gray, gwiazda filmowa	{	IWONA BOROWICKA CELINA KAPIŃSKA	Gustaw Kasulka, wynalazca	{	ANDRZEJ GALOS WŁODZIMIERZ KOTARBA
Juan Domingo	{	ROMAN WĘGRZYN JANUSZ ŻEŁOBOWSKI	Gaucha	{	JÓZEF HEJKE JANUSZ ŻEŁOBOWSKI
Jola, jego kuzynka, dowódca Amazonki	{	MARYLA PĄCZYŃSKA ELŻBIETA WODECKA	Reżyser filmowy	{	MARIAN PASŁAWSKI
I Amazonka	{	TERESA DZIEGLÓWNA ELŻBIETA WODECKA	Nieznajomy	{	RYSZARD GONDEK
II Amazonka	{	TERESA DZIEGLÓWNA BARBARA JASKÓLSKA JOANNA PUTER	Dama	{	MARIA WRÓŃSKA
Lelio Down, reporter z „Chicago Times”	{	WŁODZIMIERZ KOTARBA KAZIMIERZ ROGOWSKI	Tancerka boligwajska	{	ADELA FIŁÓWNA JOANNA PUTER
Caudillo, oberżysta	{	MARIAN PASŁAWSKI STANISŁAW ROMANEK	I spiskowiec	{	RYSZARD GONDEK JERZY PIETRASZEK
Diaz, pułkownik	{	ZYGMUNT MILKOWSKI ANTONI WOLAK	II spiskowiec	{	MARIAN PASŁAWSKI
			III spiskowiec	{	TADEUSZ CHOJNACKI MIECZYSLAW GACZOŁ

Reżyseria:
WITOLD ZDZITOWIECKI

Asystent reżysera:
ZOFIA WEISSÓWNA

Choreografia:
MIKOŁAJ KOPIŃSKI

Asystenci choreografa:
IRENA PAWLICKA
ZOFIA WEISSÓWNA

Kierownictwo muzyczne:
TADEUSZ DOBRZAŃSKI

Dyrygenci:
TADEUSZ DOBRZAŃSKI
ALOJZY KLUCZNIK

Korepetytor:
IRENA ROGOZIŃSKA

Scenografia:
ZUZANNA PIĄTKOWSKA

Inspicjenci:
MARIA CZYŻEWICZ
KAROL PTASIŃSKI

Sufler:
HELENA SIBIŃSKA

BALET

w akcie I-szym

1. Prolog

Tancerka boligwajska: A. Filówna (J. Puter)

2. Amazonki

A. Bielakowska, T. Dzięglówna, H. Kosecka, I. Kruczkowska, B. Krze-
sińska, J. Puter (A. Ekstein, D. Cholewa).

3. Wejście Clivii

Kowboje: S. Boroń, J. Heczko, J. Kieljan, J. Lisowski, J. Parużnik,
W. Waruszyński (S. Dobranowski, H. Duda).

4. Obrzędy weselne

- a) M. Bachorz — S. Boroń
- b) H. Kosecka, B. Krzesińska, J. Kieljan (T. Dzięglówna, A. Kiwiorska)
- c) J. Heczko, J. Lisowski, J. Parużnik, W. Waruszyński (H. Duda)
- d) A. Ekstein, A. Miskiewicz, L. Polczyńska, J. Puter (T. Dzięglówna,
K. Ungeheuer).

BALET

w akcie II-gim

1. Serenada

A. Filówna (M. Bachorz)	J. Lisowski (S. Boroń)
M. Gidlewska (K. Ungeheuer)	J. Parużnik (H. Duda)
J. Puter (A. Kiwiorska)	J. Heczko (J. Kieljan)

2. „Manzanares”

A. Bielakowska, D. Cholewa, H. Kosecka, B. Krzesińska, E. Papée, K. Un-
geheuer, T. Zinkowska (I. Kruczkowska, A. Miskiewicz, K. Truszkowska).

3. Zaproszenie do tańca

S. Boroń, H. Duda, J. Heczko, J. Kieljan, J. Lisowski, J. Parużnik (S. Do-
branowski).

Inspektor baletu — EWA PAPÉE

NICO DOSTAL „CLIVIA“

(streszczenie)

AKT I

Znajdujemy się na granicy Boligwaju — fikcyjnej, egzotycznej republiki Ameryki Południowej.

Wielki finansista i przedsiębiorca filmowy Potterton z Chicago nakręca sceny do filmu, w którym w roli głównej wystąpi słynna gwiazda Clivia Gray.

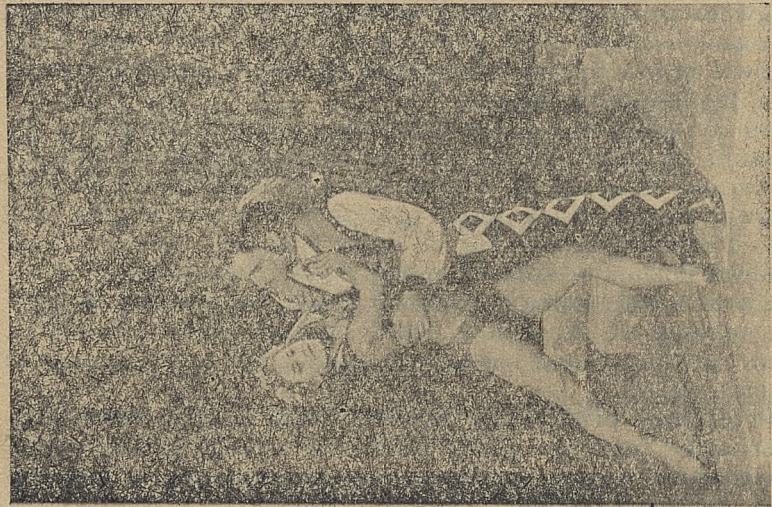
Jesteśmy świadkami nakręcania fragmentu filmu; po chwili reżyser przerywa zdjęcia i ogłasza przerwę. Ogólny gwar budzi Pottertona, śpiącego na werandzie. Pojawia się też Clivia Gray, śpiewając piosenkę o tym, jak znana jest i uwielbiana przez wszystkich.

Potterton zwalnia cały zespół, prosząc Clivię o pozostanie. Oberżysta doręcza Clivi list od jej partnera Banksa, który zawiadamia, że nie przyjedzie na zdjęcia. Potterton wtajemnicza Clivię, że ma ważniejsze kłopoty z realizacją filmu, niż brak Banksa. Kłopoty te są natury politycznej: poprzedni rząd Boligwaju korzystał z pomocy finansowej Pottertona, lecz rząd ten został usunięty przez generała Olivero i nowy rząd może odmówić prawa pobytu amerykańskiej ekipie filmowej na terenie Republiki Boligwaju.

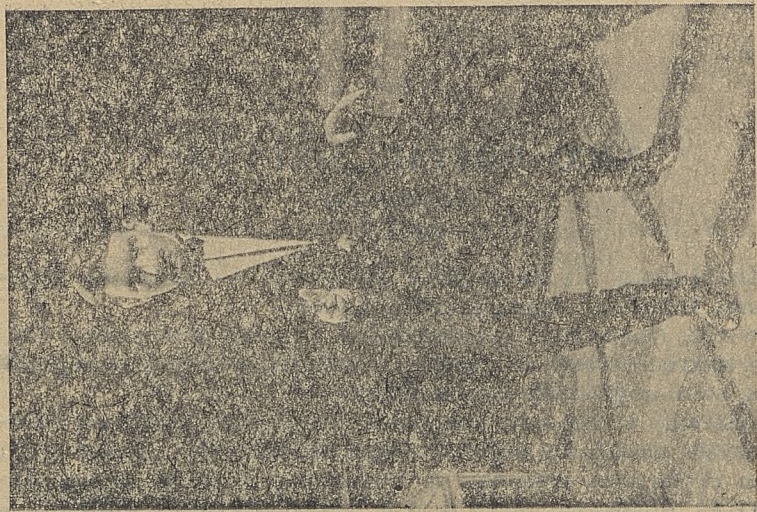
Do rozmowy wtrąca się oberżysta i podsuwa wyjście z tej sytuacji: po prostu Clivia poślubi boligwajczyka i stanie się obywatelką boligwajską, a przez to całe przedsiębiorstwo jako boligwajskie nie będzie miało przeszkód w przekroczeniu granicy. Potterton zapala się do tego pomysłu, jednak Clivia odmawia udziału w komedii fikcyjnego małżeństwa.

Clivia zostaje sama i śpiewa o swojej samotności. Za murem, okalającym dziedziniec oberży, słychać śpiew mężczyzny. Zaintrygowana Clivia nasłuchuje, jednak nie chce rozmawiać z nieznajomym.

Przez mur przeskakuje kowboj, chcąc poznać tajemniczą właścicielkę pięknego głosu, ale Clivia weszła już do domu. Zawiedziony, wzywa oberżystę, aby zaopiekował się jego koniem i odchodzi również.

Adela Filówna (Laya), Janusz Żelobowski
(Gaúcho)

Andrzej Galos (Valdivio)

Antoni Wolak (Potterton), Włodzimierz Kotarba (Kasulka)

Roman Węgrzyn (Juan), Zygmunt Miłkowski (Diaz)

Na scenę wchodzi oddział Amazonek, na czele z Jolą. Prowadzą jeńca — to Lelio Down, reporter z „Chicago Times”, zatrzymany za usiłowanie przejścia przez granicę bez przepustki. Tym razem Lelio zostaje zwolniony; ma on przy tym szczęście podwójne: zdobył materiał do reportażu dla swego pisma („słynny reporter aresztowany przez Amazonki”) i poznał tak uroczą dziewczynę, jak Jola.

Fenomenalnych tematów do reportażu nie zabraknie reporterowi. — Oto wchodzi Potterton i Clivia, a Lelio zasypuje ich swymi wiadomościami o projektowanym filmie. Lelio wie wszystko, wie o tym, że nie przyjedzie partner Clivii, ale wie już również kto go zastąpi; ma już nawet fotografię nowego partnera — jest to piękny jak Apollo, autentyczny boligwajczyk. Potterton jest olśniony — bo zbliża się urzeczywistnienie jego planów. Lelio odchodzi, aby sprowadzić owego boligwajczyka. Clivia jednak w dalszym ciągu nie zgadza się na małżeństwo z mężczyzną, którego nie zna.

Lelio przyprowadza Juana, któremu proponuje udział w filmie. Juan odmawia. Nadchodzi Clivia i dowiaduje się, że to właśnie Juan jest tym „autentycznym boligwajczykiem” i że nie chce on wystąpić w filmie z nią razem. Między Clivią i Juanem nawiązuje się rozmowa: to przecież oni niedawno zwierzali się sobie w piosence. I teraz rozmowa kończy się piosenką i słowami „Kocham Cię”.

Nagle na scenę wjeżdża dziwaczny wehikuł. To czeski wynalazca Gustaw Kasulka z Pragi, odbywający podróż naokoło świata w pojeździe własnego pomysłu. Oberżysta, przypuszczając, że ma do czynienia z wariatem, sprowadza na pomoc Amazonki, ale Kasulka ma paszport w porządku i w otoczeniu Amazonek odjeżdża.

Teraz na scenie spotykają się Juan i Jola. Z ich rozmowy dowiadujemy się, że kowboj Juan to występujący incognito generał Oliverro, a Jola jest jego kuzynką. Generał Oliverro podeirzewa, że jego przeciwnicy polityczni chcą pozbawić go władzy i w tym przebraniu zamierza wykryć spisek. Jola przwrzeka mu czujność pułku Amazonek.

Zjawia się Potterton i proponuje Juanowi małżeństwo z Clivią — naturalnie fikcyjne: wchodzącej Clivii przedstawia jej narzeczonego, a wszedobylski Lelio Down ma znów temat do fenomenalnego reportażu. Wszyscy udają się do oberży, by uczcić ten radosny moment.

Zapada zmrok. Z gospody wychodzą dziewczęta i kowboje, aby potańczyć.

Tańczy również Clivia z Juanem. Potterton przerywa tę romantyczną chwilę i wzywa oberżystę, który sprawuje jednocześnie urząd mera, aby udzielił ślubu. Po podpisaniu aktu, Clivia Gray i Juan Domingo zostają małżeństwem.

Sprytny Lelio Down ma znowu świetny reportaż. Ponadto udaje mu się w przebraniu żołnierza Amazonek przedostać przez granicę Boligwaju.

AKT II

Dzięki małżeństwu Clivii, wszyscy są już w Boligwaju. Mister Potterton urządził wielki bal maskowy. Pod tym płaszczykiem chce ukryć swoje machinacje polityczne. Odbywa tutaj tajemnicze spotkanie z trzema zamaskowanymi spiskowcami. Czworthy pan — to nasz znajomy, sławny reporter Lelio Down, którego niezawodne szczęście i dziennikarski węch prowadzą śladami Pottertona. Po ustaleniu hasła akcji — „Dzisiaj o północy” — spiskowcy rozchodzą się.

Na balu tym spotyka Clivia swego męża, ale już nie jako „zwykłego pastucha”, tylko jako wytwornego pana we fraku. W upojnym tańcu wyznają sobie wielką miłość.

W poszukiwaniu milionera Pottertona, ukazuje się Gustaw Kasulka z nowym wynalazkiem — tym razem jest to maszyna do spania. Biedny Kasulka nie ma jednak szczęścia: czujna policja podejrzewa, że wynalazek jest jakąś maszyną piekielną i aresztuje go.

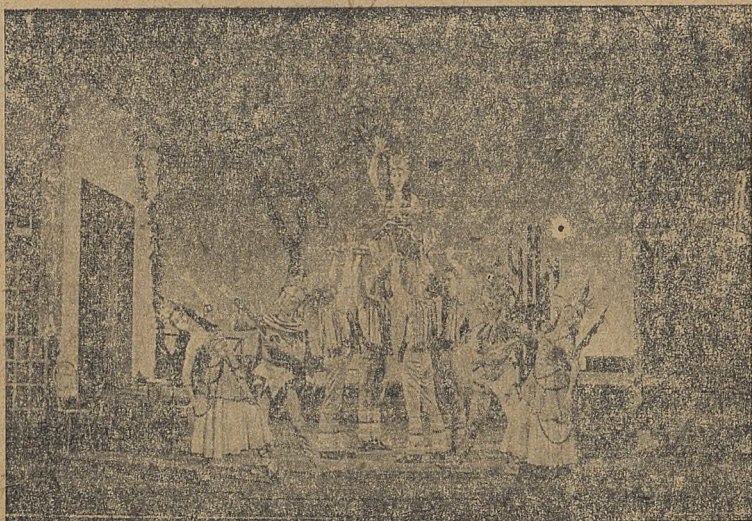
Policja jest na tropie spisku przeciwko rządowi generała Oliverro. Podejrzanym o współudział jest również Lelio Down. Rozesłano już za nim listy gończe, przed aresztowaniem broni go jednak Jola.

Zbliża się północ, oczekiwana przez Pottertona; lecz tu w jego obliczeniach następuje fiasko: generał Oliverro i jego policja wykryli cały zamach. Potterton i Clivia Gray zostają aresztowani.

Rząd generała Oliverro odniósł wielkie zwycięstwo, ale on sam ponosi klęskę: kobieta, która kocha, która jest jego żoną, zostaje aresztowana jako wróg jego ojczyzny.

AKT III

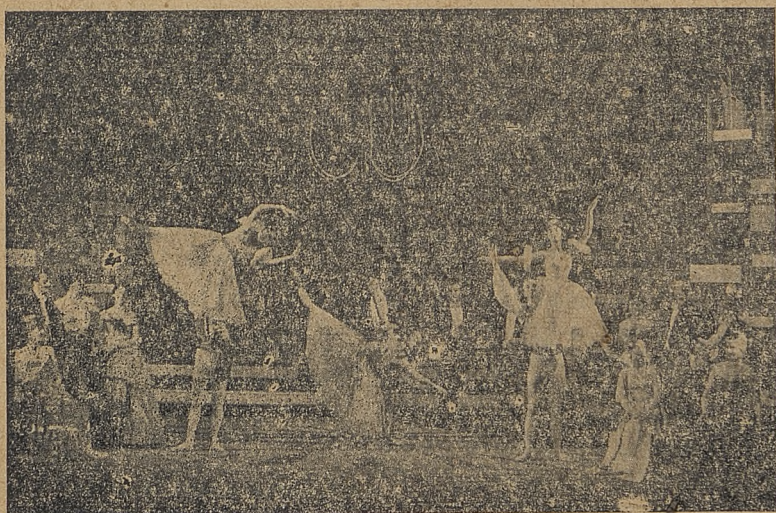
Akcja przenosi się do gabinetu w Ministerstwie Wojny w Boligwaju. Generał Oliverro, sierżant Amazonek Jola i pułkownik policji Diaz — zastanawiają się nad dalszym losem więźniów.

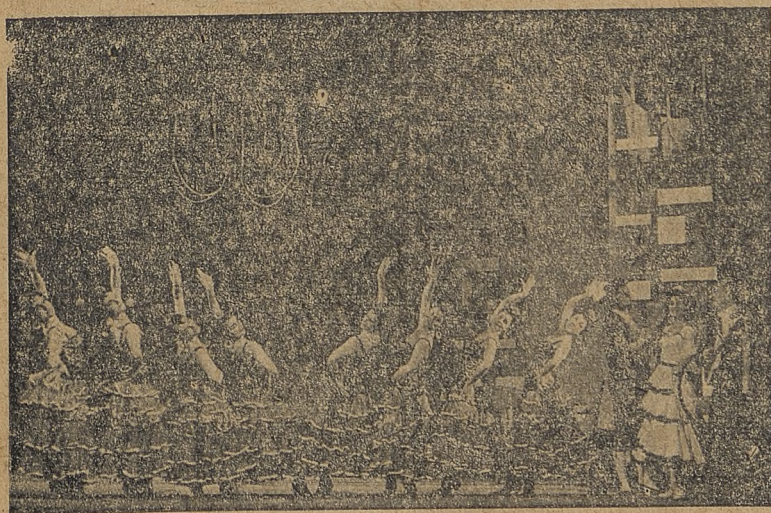
Mirosława Bachorz, Teresa Dzięglówna, Barbara Krzesińska, Stefan Boroń, Józef Kieljan, Jacek Heczko, Jan Lisowski, Józef Parużnik, Włodzimierz Waruszyński — fragment baletu z I aktu — „Obrzędy weselne”

Alicja Miszkiewicz, Włodzimierz Waruszyński, Lidia Polczyńska, Jan Lisowski, Joanna Puter, Józef Parużnik, Alicja Ekstein, Jacek Heczko — fragment baletu z I aktu — „Obrzędy weselne”

Maria Gidlewska, Józef Parużnik, Adela Filówna, Jan Lisowski, Joanna Puter, Jacek Heczko — fragment baletu z II aktu — „Serenada”

Elżbieta Wodecka (Jola), Anatol Wroński (Potterton), Kazimierz Rogowski (Lelio), B. Krzesińska, A. Bielakowska, D. Czaplińska, K. Ungeheuer, A. Miskiewicz, D. Cholewa, Ewa Papée, I. Kruczkowska (Hiszpanki) — fragment baletu z II aktu — „Manzanares”

Potterton i Clivia Gray muszą stanąć przed sądem wojennym. Jedyne Joia nie wierzy w winę Clivii. Inspektor policji Valdivio wprowadza nowego jeńca. To Lelio, który sam oddał się w ręce policji, przed tym założył jednak nadzór kadiogian do swego pisma o siostrze Clivii Gray i prezydenta Oliverro. I on również nie wierzy w winę Clivii. Ma zresztą świetny pomysł, który udowodni jej niewinność. Trzeba dać Clivii możliwość ucieczki; jeżeli z niej nie skorzysta, będzie to wystarczającym dowodem, iż jest niewinna. Wszyscy zgadzają się na podanie Clivii takiej probie.

Do opuszczonego gabinetu wchodzi inspektor policji z Pottertonem, który ma być przesłuchany. Po ciwili wpada uwolniony kasulka, zając zwiotu swojej „cudownej skrzynki”. Dowiedziawszy się, że wreszcie spotka poszukiwanego młocnera, pragnie mu odsprzedać swój wynalazek. Potterton, zafascynowany swymi rozmianieniami nad sposobami wywikłania się z kłopotliwej sytuacji, rzuca cyfry ewentualnych łapówek. Kasulka bierze to za cenę kupna wynalazku i zachwycony wybiega po adwokata, aby spisać umowę.

Teraz wprowadzają Clivię. Pułkownik Diaz, zgodnie z tajemnym postanowieniem, proponuje Clivii i Pottertonowi ucieczkę. Potterton jest naturalnie zachwycony, Clivia jednak odrzuca tę propozycję — żąda rozmowy z Juanem, pragnąc mu wszystko wyjaśnić. Kiedy generał Oliverro odmawia spotkania, tłumacząc się brakiem czasu, Clivia wyraża zgodę na ułatwienie im ucieczki i odcinodzi z Pottertonem.

Juan przeżywa wielkie rozczarowanie; musi zapomnieć o kobiecie, którą kocha, a która go tak zaraadza.

Zostaje się trybunał sędziowski. Pułkownik Diaz wtajemnicza sędziów w fakt umożliwienia oskarżonym ucieczki — ucieczka jest oczywiście tylko fikcją, guz granica jest oostawiona i zbierowie zostaną schwytani. Wszyscy rozumieją poduchy, którymi kierował się generał Oliverro — gdyby Clivia Gray nie skorzystała z możliwości ucieczki, dałaby dowód swej niewinności. Ale właśnie w tym momencie wchodzi Clivia — nic nie wie o tym, że podano ją probie, tylko serce każe jej wrócić do ukochanego. Wyznaje, że jeayną jej winą jest imność i prosi o karę i zostaje skazana na ... „dozwolne utrzymywanie towarzysztwa Juanowi pod rygorem natychmiastowej wykonanoci”.

D. K.